

Významné životní jubileum doc. Václava Touška

24. dubna 2009 se „moravský“ geograf Václav Toušek dožil krásných šedesáti let. Hodnotit jeho vědecký, pedagogický a společenský přínos pro naši geografii není těžký úkol, zvláště pro mne jako jeho dlouholetého, ba celoživotního kamaráda a přítele, který po jeho boku strávil téměř 35 let. A tak dovoďte zveřejnit pár vzpomínek a fakt z jeho životopisu.

Vlastní vědeckou činnost jubilanta lze rozdělit do dvou etap vymezených jeho působením nejprve na Geografickém ústavu ČSAV v letech 1972–1992 a později na Masarykově univerzitě v Brně a Univerzitě Palackého v Olomouci, kde pracuje dodnes.

Po studiích geografie na Přírodovědecké fakultě UJEP v Brně v letech 1967–1972 zahájil Václav Toušek svou „geografickou kariéru“ jako interní aspirant na Geografickém ústavu ČSAV v Brně, a to v oblasti geografie obyvatelstva a sídel. Na Geografickém ústavu byla jeho vědecká činnost spojena především s řešením úkolů Státního plánu základního výzkumu. Např. v letech 1974 a 1975 se zabýval problematikou hospodářské struktury obcí v České republice a jejími změnami v letech 1961–1970. Tato jeho specializace mu přinesla titul RNDr. v roce 1975. Od roku 1976 jako člen oddělení ekonomické geografie soustředil Václav Toušek hlavní pozornost na řešení problematiky potenciálu krajiny, s orientací na problematiku sociální a ekonomické sféry krajiny, resp. na otázky týkající se obyvatelstva a osídlení území celé České republiky. Od počátku roku 1981 se stal odpovědným řešitelem dílčího úkolu „Socioekonomický potenciál ČSR“, úkolu, na jehož řešení se podílelo zpočátku dalších 12, později 20 odborných a vědeckých pracovníků. Mezi nejdůležitější výstupy úkolu lze zařadit studie „Teorie a metodologie socioekonomického potenciálu ČSR“ (1982) a „Sociálně-ekonomická diferenciacie a územní typologie Jihomoravského kraje“ (1983). Druhá studie byla oceněna vedením ČSAV i Vědeckým kolegiem geologie-geografie. Dosažené výsledky shrnul v kandidátské disertační práci „Geografické hodnocení vybraných aspektů vývoje osídlení ČSR (na příkladech střediskových obcí)“. Práce obhájil v roce 1988.

V roce 1982 Geografický ústav zakoupil automatizovaný kartografický systém DIGIKART pro tvorbu mapových a atlasových děl. Prvním významným příspěvkem jubilanta byl jeho podíl na zpracování Atlasu ze sčítání lidu z roku 1980 v letech 1983–1984 (autor projektu, odpovědný redaktor a zpracovatel tří mapových listů). V souvislosti se zvyšující se počítačovou gramotností pracovníků ústavu byl vysloven souhlas s vydáním dalšího mapového díla, a to „Atlasu obyvatelstva ČSSR“, kde se Václav Toušek podílel jako autor projektu, odpovědný redaktor a autor a spoluautor tří mapových listů. Vrcholem automatizované kartografické tvorby byl v bývalém Geografickém ústavu „Atlas životního prostředí a zdraví obyvatelstva ČSFR“, který byl vydán v roce 1992 ve spolupráci s Federálním výborem pro životní prostředí a Geografickým ústavem SAV a představen na světové konferenci věnované životnímu prostředí v Riu de Janeiro. Zde se Václav podílel jako spoluřešitel na zpracování dvou mapových listů.

Na Geografickém ústavu ČSAV se jubilant kromě své vědecko-výzkumné činnosti věnoval i problematice zahraničních styků ústavu. V druhé polovině sedmdesátých let se Geografickému ústavu podařilo rozšířit zahraniční styky tím, že byly, kromě jiného, podepsány dohody o dvoustranné

spolupráci s akademickými pracovišti zemí střední a východní Evropy. Václav Toušek se stal odpovědným řešitelem za českou stranu úkolu dvoustranné spolupráce s akademií věd Polska, NDR, Maďarska a Bulharska. V rámci dvoustranné spolupráce byla zorganizována řada mezinárodních seminářů, kterých se, kromě pracovníků akademie, zúčastňovali i zástupci ostatních českých a slovenských geografických pracovišť.

Nezanedbatelný podíl Václava po celou dobu jeho působnosti na Geografickém ústavu (1976–1992) byl na budování jednoho z nejkvalitnějších pracovišť socioekonomického výzkumu v té době, totiž oddělení ekonomické geografie. Společně se staršími kolegy (M. Blažek, Z. Hoffman, M. Králová, M. Macka, J. Mareš, B. Nováková) a svými vrstevníky (J. Bina, M. Víturka) vychoval a vedl (od počátku osmdesátých let ve funkci vedoucího oddělení) mnoho mladších kolegů geografů, které dnes najdeme na geografických pracovištích převážně vysokých škol (D. Borecký, J. Maryáš, J. Mečiar, J. Vystoupil).

Po zrušení Geografického ústavu a přechodem na katedru geografie Masarykovy univerzity v roce 1992 se podstatně změnilo zaměření vědecké práce jubilanta. K výzkumné práci přistoupila totiž významně i pedagogická činnost, i když již v době působení na ČSAV přednášel na katedře geografie. Vzhledem k zaměření výuky se Václav postupně soustředil na řešení problematiky geografie průmyslu, geografických aspektů trhu práce, správní struktury a především na otázky spojené s transformací ekonomiky a s regionálním rozvojem v ČR. Uvedeným problémům byly věnovány i jeho vědecko-výzkumné úkoly podporované v té době samotnou Přírodovědeckou fakultou MU.

Největší důraz ve výzkumné činnosti soustředil jubilant v první polovině devadesátých let na zpracovávání programových dokumentů regionálního rozvoje, zejména na okresní a mikroregionální úrovni. Od druhé poloviny devadesátých let se v rámci projektů podporovaných Grantovou agenturou ČR soustředil na problémová území (strukturálně postižené nebo zaostalé) a pohraničí.

Zájem o interdisciplinární přístup k řešení otázek rozvoje regionů ze strany veřejné správy byl impulsem pro založení Výzkumného centra regionálního rozvoje MU (dnes Centrum pro regionální rozvoj). Toto pracoviště vzniklo z iniciativy Ekonomicko-správní fakulty, Fakulty sociálních studií a Přírodovědecké fakulty a působí na Masarykově univerzitě od poloviny roku 2000. Zde byl Václav od jeho založení a stále je ředitelem. Během devíti let byly v centru zpracovány desítky studií, především pro potřeby Jihomoravského kraje a Statutárního města Brna (strategie a programy rozvoje, průzkumy zaměstnanosti, koncepce podpory cestovního ruchu, aj.).

Úctyhodná je také pedagogická činnost Václava Touška ve výchově studentů a mladých vědeckých aspirantů. Jen za posledních 15 let vedl úspěšně více jak 80 bakalářských a magisterských prací a především vychoval desítku interních či externích doktorandů v oboru regionální geografie a regionální rozvoj, kteří pracují na mnoha univerzitních pracovištích, ale i ve veřejném a soukromém sektoru (např. J. Fukan, M. Hrabcová, M. Vančura, Z. Szczyrba, J. Dokoupil, J. Kunc, J. Pitner, J. Čekal).

Důležitý přelom v profesní kariéře Václava Touška nastal v roce 2004. Na Univerzitě Komenského v Bratislavě obhájil habilitační práci na téma „Geografické aspekty transformace českého průmyslu po roce 1989“ a byl jmenován docentem v oboru humánní geografie. V tomtéž roce přenáší většinu svých aktivit na Přírodovědeckou fakultu Univerzity Palackého v Olomouci, kde působí dodnes. V období

2004–2007 byl vedoucím katedry geografie, v současnosti je členem vědecké rady Přírodovědecké fakulty a předsedou vědecko-pedagogické rady oboru Vědy o Zemi. V pozici vedoucího katedry se mu podařilo pracoviště výrazně oživit. Vedle akreditace nových studijních oborů šlo zejména o zformování ambiciózního kolektivu, který se začal úspěšně zapojovat do základního i aplikovaného geografického výzkumu. Pod jeho vedením vzniklo v Olomouci několik hodnotných publikací jako např. „Portréty krajů České republiky“ nebo „Atlas Vysočiny“. Je garantem nově akreditovaného bakalářského i magisterského stupně odborného studia v oboru Regionální geografie.

Profesní aktivity Václava Touška jsou velmi pestré a nelze je na malém prostoru plně obsáhnout. Z pedagogické činnosti třeba ještě zmínit jeho působení na Fakultě sociálně ekonomické Univerzity Jana Evangelisty Purkyně v Ústí nad Labem. Přínosná byla také jeho činnost v pracovní skupině geografických oborů Akreditační komise MŠMT ČR (2004–2009), od roku 2007 působí v Grantové agentuře AV ČR jako člen oborové rady Vědy o Zemi a vesmíru, od roku 2008 je hlavním redaktorem časopisu *Acta Universitatis Palackianae Olomucensis – Geographica*, ad. V neposlední řadě nelze zapomenout na jubilentovu činnost odborně-organizační a popularizační. Pod jeho vedením či spoluúčastí se v posledních patnácti letech uskutečnilo více než čtyřicet domácích i zahraničních odborných geografických a regionálních seminářů, kolokvií formálního či neformálního charakteru.

A úplně nakonec těchto krátkých vzpomínkových útržků nelze nevzpomenout na Václava Touška jako člověka. Jako člověka velikého v hodnocení jeho společenských, lidských a kamarádských kvalit, které lze stavět na úroveň jeho kvalit odborných. Prostě řečeno, Václave, jsi absolutní špica a máme Tě rádi.

A na závěr lze vyslovit skromné přání, aby se Václav ještě dlouho let podílel na rozvoji „moravské“ geografie a na výchově mladých geografů s nezištnou vervou jemu vlastní.

V Brně, 25. března Léta Páně 2009

doc. RNDr. Jiří Vystoupil, CSc.

Omezený prostor příspěvku neumožňuje rozsáhleji hodnotit velmi bohatou publikační činnost jubilentovu. Ve stručnosti zde uvádíme jen některé kvantifikovatelné charakteristiky: Václav Toušek je autorem (spoluautorem) 5 vědeckých monografií, 12 kapitol ve vědeckých monografiích, autorem či spoluautorem 3 kapitol v učebnicích, 69 vědeckých prací v zahraničních a domácích časopisech, sbornících a monografiích, 35 publikovaných příspěvků a abstraktů na zahraničních a domácích konferencích a konečně autorem a spoluautorem 129 výzkumných studií a zpráv.

Výběr nejvýznamnější publikační činnosti

1. **Atlas obyvatelstva ČSSR.** 1987. Geografický ústav ČSAV, Federální statistický úřad, Brno, Praha (odpovědný redaktor V. Toušek).
2. **Kellnerová, H., Toušek, V.** 1997. Brno from the Viewpoint of Factor Ecology. *Moravian Geographical Reports* 5, 1, 45-51.
3. **Konečný, M., Rais, K., Toušek, V.** 1984: *Vybrané kapitoly využití výpočetní techniky v geografii (Počítače v geografii)*. Státní pedagogické nakladatelství, Praha.

4. **Kunc, J., Toušek, V.** 2000: Restructuration of Czech Industry and its Effect on the Regional Development. In *Przekształcenia regionalnych struktur funkcjonalno-przestrzennych, Nr. V.*, Instytut Geograficzny Uniwersytetu Wrocławskiego, Wrocław, 205–215.
5. **Kunc, J., Toušek, V.** 2001: Regionální aspekty transformace českého průmyslu. In **Slaný, A.** ed. *Česká ekonomika na přelomu tisíciletí. Sborník z mezinárodní vědecké konference.* Masarykova univerzita, Brno, 515–530.
6. **Muliček, O., Toušek, V.** 2004: Changes of Brno Industry and Their Urban Consequences. *Bulletin of Geography, socio-economic series*, Nr. 3/2004. Nicolaus Copernicus University, Toruń: 61-70.
7. **Řehák, S., Toušek, V., Vystoupil, J.** 1988: The human geographical aspect of the regional planing. *Sborník prací* 15, Geografický ústav ČSAV, Brno, 91–101.
8. **Schmidt, R., Toušek, V., Berényi, I. et al.** 1988: Ergebnisse der regional differenzierten Urbanisierung in socialistischen Ländern. *Wissenschaftliche Mitteilungen* 25, Institut für Geographie und Geoökologie der Akademie der Wissenschaften der DDR, Leipzig.
9. **Szczyrba, Z., Toušek, V.** 2004: Výjižďka a dojižďka do zaměstnání v České republice: Změny v období transformace. In *Przekształcenia regionalnych struktur funkcjonalno-przestrzennych, Nr. VIII/2.* Instytut Geograficzny Uniwersytetu Wrocławskiego, Wrocław, 21–31.
10. **Tonev, P., Toušek, V.** 2002: Přímé zahraniční investice a regionální rozvoj. *Sborník referátů z V. mezinárodního kolokvia o regionálních vědách.* Masarykova univerzita, Brno, 301–316.
11. **Toušek, V.** 1985: Rozwój struktury osadniczej CSRS – wspolczesne problemy i perspektywy In: Zeszyty zakladu geografii osadnictwa i ludnosci, Nr. 1. In **Weclawowicz, A.** ed. *Z problemow czeskiej geografii osadnictwa.* WDN, Warszawa, 5–16.
12. **Toušek, V.** 1987: *Geografické hodnocení vybraných aspektů vývoje osídlení ČSR (na příkladě střediskových obcí).* Disertační práce. Geografický ústav ČSAV, Brno.
13. **Toušek, V.** 2000: Transformace průmyslu v ČR a jeho odvětvová struktura v nových krajích. *Acta Universitatis Matthiae Belii, Geografické štúdie* Nr. 7. Univerzita Mateja Bela, Banská Bystrica, 112–118.
14. **Toušek, V.** 2003.: *Geografické aspekty transformace českého průmyslu po roce 1989.* Habilitační práce. Masarykova univerzita, Brno.
15. **Toušek, V.** 2005: Influence of Labour Commuting on Hinterlands of the Czech Agglomerations: Contemporary trends. *Acta Universitatis Palackianae Olomucensis, Geographica* 39. Palacký University, Olomouc, 95-110.
16. **Toušek, V. et al.** 2005: *Česká republika – portréty krajů.* Ministerstvo pro místní rozvoj ČR, Praha.
17. **Toušek, V., Bičan, J., Galvasová, I.** 1998: *Hlavní směry hospodářského a sociálního rozvoje Brněnského kraje s důrazem na přeshraniční spolupráci s Dolním Rakouskem.* Regionální rozvojová agentura jižní Moravy, Brno.
18. **Toušek, V., Kára, J.** 1983: Koncepce osídlení v evropských socialistických zemích, [Koncepcija rasselenija v evropějskich socialističeských stranach. *Zprávy Geografického ústavu ČSAV* 20, 2, 85–98.
19. **Toušek, V., Kunc, J.** 1999: Průmyslová výroba a strategie rozvoje krajů v České republice. *Sborník referátů ze II. mezinárodního kolokvia o regionálních vědách.* Masarykova univerzita, Brno, 39–66.
20. **Toušek, V., Kunc, J.** 2004: The Most Important Foreign Investors in the Manufacturing Industry of the Czech Republic. In: **Siwek, T., Baar, V.** eds.: *Globalisation and its Geopolitical, Cultural, Economic and Ecological Context.* Univerzity of Ostrava, 318-328.
21. **Toušek, V., Kunc, J., Vystoupil, J. et al.** 2008: *Ekonomická a sociální geografie.* Aleš Čeněk, Plzeň.
22. **Toušek, V., Tonev, P.** 2003: *Hospodářská mapa ČR – Průmysl.* Stiefel Eurocart, Bratislava.
23. **Toušek, V., Vančura, M., Smolová, I., Szczyrba, Z.** 1997: Procesy restrukturalizacji przemyslu w Republice Czeskiej. In: **Ziolo, Z.** ed. *Problemy transformacji struktur przemyslowych w procesie przechodzenia do gospodarki rynkowej.* Wydawnictwo Naukowe WSP, Warszawa–Kraków, 179–184.
24. **Toušek, V., Vančura, M., Víturka, M.** 2000: Geographical Aspects of Industrial Transformation in the Czech Republic. *Sborník České geografické společnosti, Geografie* 105, 2, 155-165.
25. **Toušek, V., Víturka, M. et al.:** *Kvalita podnikatelského prostředí jako faktor efektivnosti regionálního rozvoje (aplikace na příkladě Brněnského kraje – projekt Interprize/Ecos-Ouverture).* Výzkumné centrum regionálního rozvoje MU, Brno.
26. **Víturka, M., Maryáš, J., Toušek, V., Vystoupil, J.** 1998: *Investiční atraktivita vybraných měst České republiky.* Masarykova univerzita, Brno.